

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. birželio 19 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Socialinė politika — Direktyva 2000/78/EB — Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje — 2 straipsnis, 3 straipsnio 1 dalies c punktas ir 6 straipsnio 1 dalis — Tiesioginė diskriminacija dėl amžiaus — Tarnautojų bazinė alga, nustatyta pagal amžių — Pereinamasis laikotarpis — Nuolatinis skirtingo požiūrio taikymas — Pateisinimai — Teisė į žalos atlyginimą — Valstybės narės atsakomybė — Lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai“

Sujungtose bylose C-501/12–C-506/12, C-540/12 ir C-541/12

dėl *Verwaltungsgericht Berlin* (Vokietija) 2012 m. spalio 23 d. sprendimu (bylos C-501/12–C-506/12) ir 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimu (bylos C-540/12 ir C-541/12), kuriuos Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2012 m. lapkričio 8 d. ir 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Thomas Specht (C-501/12),

Jens Schombera (C-502/12),

Alexander Wieland (C-503/12),

Uwe Schönefeld (C-504/12),

Antje Wilke (C-505/12),

Gerd Schini (C-506/12)

prieš

Land Berlin

ir

Rena Schmeel (C-540/12),

Ralf Schuster (C-541/12)

prieš

Bundesrepublik Deutschland

* Proceso kalba: vokiečių.

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot ir A. Arabadžiev (pranešėjas),

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorė A. Impellizzeri, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. rugsėjo 19 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- A. Wieland, U. Schönefeld, G. Schini, R. Schmeel ir R. Schuster, atstovaujamų *Rechtsanwälte* E. Ribet Buse ir R. Hildebrand,
- *Land Berlin*, atstovaujamos M. Theis,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir J. Möller,
- Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos M. Simm ir J. Herrmann,
- Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin ir T. Maxian Rusche,

susipažinęs su 2013 m. lapkričio 28 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 85), 2 straipsnio, 3 straipsnio 1 dalies c punkto ir 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *Land Berlin* tarnautojų T. Specht, J. Schombera, A. Wieland, U. Schönefeld, A. Wilke ir G. Schini ginčą su šia valdžios institucija (bylos C-501/12–C-506/12) ir federalinių tarnautojų R. Schmeel ir R. Schuster ginčą su Vokietijos Federacine Respublika (bylos C-540/12 ir C-541/12) dėl šių tarnautojų priskyrimo prie jiems atitinkamai taikomos darbo užmokesčio sistemos lygio pakopos ar tarpinės pakopos tvarkos.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Pagal Direktyvos 2000/78 1 straipsnį „šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą“.

4 Šios direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

a) tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai nei panašioje situacijoje yra, buvo ar galėjo būti elgiamasi su kitu asmeniu;

<...>“

5 Tos pačios direktyvos 3 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalies c punkte nustatyta, kad ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, kiek tai susiję su „įdarbinim[o] ir darbo sąlygomis, įskaitant atleidim[o] iš darbo ir atlyginimą“.

6 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalis išdėstyta taip:

„Nepaisydamos 2 straipsnio 2 dalies, valstybės narės gali numatyti, kad skirtingas požiūris dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei pagal nacionalinę teisę jį objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, įskaitant teisėtos [teisėtus] užimtumo politikos, darbo rinkos ir profesinio mokymo tikslus, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Toks skirtingas poveikis [požiūris], be kitų dalykų[,], gali apimti:

a) specialių sąlygų nustatymą siekiant įsidarbinti ir profesinio mokymo, įdarbinimui ir darbui, įskaitant atleidim[o] iš darbo ir apmokėjimo sąlygas, jaunimui, pagyvenusio amžiaus asmenims ir už priežiūrą atsakingiems asmenims [turintiesiems išlaikytinių, nustatymą], siekiant skatinti jų profesinę integraciją ir užtikrinti jų apsaugą;

b) minimalaus amžiaus, profesinės patirties ar darbo stažo nustatymą siekiant įsidarbinti arba gauti tam tikrų su darbu susijusių privilegijų [minimalių reikalavimų dėl amžiaus, profesinės patirties ar darbo stažo, taikomų siekiant įsidarbinti arba gauti tam tikrų su darbu susijusių lengvatų, nustatymą];

<...>“

7 Remiantis Direktyvos 2000/78 9 straipsnio „Teisių apsauga“ 1 dalimi:

„Valstybės narės užtikrina, kad šioje direktyvoje numatytoms pareigoms vykdyti visiems asmenims, manantiems, kad jie nukentėjo, kadangi jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, būtų prieinamos teismo ir (arba) administracinės procedūros, įskaitant, kai jos mano, kad yra būtina, taikinimo procedūra, net pasibaigus tariamai diskriminuojantiems santykiams.“

8 Šios direktyvos 16 straipsnyje „Laikymasis“ nustatyta:

„Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad:

a) būtų panaikinti visi įstatymai ir kiti teisės aktai, prieštaraujantys vienodo požiūrio principui;

- b) būtų panaikintos, paskelbtos negaliojančiomis arba iš dalies pakeistos visos vienodo požiūrio principui prieštaraujančios nuostatos, kurios yra įtrauktos į individualias arba kolektyvines sutartis, įmonių vidaus taisykles bei į laisvoms profesijoms, darbuotojų ir darbdavių organizacijoms taikomas taisykles.“
- 9 Šios direktyvos 17 straipsnis, susijęs su nuobaudomis, suformuluotas taip:

„Valstybės narės nustato taisykles nuobaudoms, taikytinoms už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus, ir imasi visų priemonių, būtinų jų taikymui užtikrinti. Sankcijos, kurias gali sudaryti kompensacijos nukentėjusiajam sumokėjimas, turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. <...>“

Vokietijos teisė

- 10 Direktyva 2000/78 į Vokietijos teisę buvo perkelta 2006 m. rugpjūčio 14 d. Bendruoju įstatymu dėl vienodo požiūrio (*Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz, BGBl. 2006 I, p. 1897, toliau – AGG*).

Federalinis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas

- 11 2002 m. rugpjūčio 6 d. redakcijos Federalinis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas (*Bundesbesoldungsgesetz, toliau – senasis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas*) federaliniams tarnautojams buvo taikomas iki 2009 m. birželio 30 d., o regioniniams Berlyno žemės tarnautojams – iki 2011 m. liepos 31 d. Šis įstatymas buvo tarnautojams taikomos darbo užmokesčio sistemos teisinis pagrindas.

- 12 Senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 straipsnyje „Bazinės algos apskaičiavimas“ nustatyta:

„(1) Bazinė alga skaičiuojama pagal pakopas, jei darbo užmokesčio sistemos nuostatose nenurodyta kitaip. Pakopomis kylama remiantis referenciniu amžiumi ir pasiekimais. Tarnautojui ar kariui mokama lygio, kuriam jis priskirtas, minimali pradinė bazinė alga.

(2) Bazinė alga kyla kas dveji metai iki penktos pakopos, vėliau – kas treji metai iki devintos pakopos, o toliau – kas ketveri metai.

(3) Darbo užmokesčio A sistemai priskirtam tarnautojui ar kariui, kuris ilgą laiką labai gerai atlieka savo pareigas, nustatyta kitos, laipteliu aukštesnės, pakopos bazinė alga gali būti pradėta mokėti anksčiau (pasiekimų pakopa). Per kalendorinius metus ne daugiau kaip 15 % toje pačioje administracijoje dirbančių darbo užmokesčio A sistemai priskirtų tarnautojų ar karių, dar nepasiekusių didžiausios bazinės algos, gali būti priskirti pasiekimų pakopai. Jei nustatoma, kad tarnautojo ar kario pasiekimai neatitinka vidutinių jo pareigoms nustatytų reikalavimų, jis lieka priskirtas atitinkamai pakopai, kol jo pasiekimai tampa priskyrimą laipteliu aukštesnei pakopai leidžiančio pateisinti lygio. <...>“

- 13 Šio įstatymo 28 straipsnyje „Referencinis amžius“ numatyta:

„(1) Referencinis amžius pradedamas skaičiuoti nuo mėnesio, kurį tarnautojui ar kariui sukanka 21 metai, pirmos dienos.

(2) Referencinio amžiaus, nustatyto 1 dalyje, atskaitos taškas priklauso nuo laikotarpių, per kuriuos tarnautojas ar karys neturėjo teisės į darbo užmokestį, po to, kai jam sukako 31 metai, trukmės, t. y. ketvirtadalį laikotarpio iki 35 metų ir pusę laikotarpio po to. <...> Trumpesni nei mėnesio laikotarpiai apvalinami iki mažesnio vieneto. Kaip suprantama pagal šios dalies pirmą sakinį, tarnautojo ar kario darbo užmokesčiui prilyginamas darbo užmokestis už pagrindinę profesinę veiklą dirbant pagal viešąją

teisę įsteigtam darbdaviui (29 straipsnis), viešosios teisės reglamentuojamose religinėse organizacijose ar jų asociacijose ir bet kuriam kitam darbdaviui, taikančiam viešajam sektoriui galiojančias kolektyvines sutartis ar kolektyvines sutartis, kurių turinys beveik panašus, ir kuriame valstybė ar kiti viešieji asmenys aktyviai dalyvauja darydami įnašus, subsidijuodami ar kitaip.

<...>“

Naujasis federalinių tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas

14 2009 m. liepos 1 d. įsigaliojęs Federalinis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas (toliau – naujasis federalinių tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas), priimtas remiantis 2009 m. vasario 5 d. Federacinės valstybės tarnybos teisės reformos ir modernizacijos įstatymo (*Dienstrechtsneuordnungsgesetz*, toliau – *DNeuG*) 2 straipsniu, taikomas tik tarnautojams, kuriems darbo užmokestį moka federacinė valstybė.

15 Naujojo federalinių tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 straipsnyje „Bazinės algos apskaičiavimas“ numatyta:

„(1) Bazinė alga skaičiuojama pagal pakopas, jei teisės aktų nuostatose nenurodyta kitaip. Į aukštesnę pakopą kylama atsižvelgiant į nustatytus reikalavimus (patirtį) atitinkančių tarnybos laikotarpių trukmę.

(2) Pirmą kartą priskiriant pakopai, suteikiančiai teisę į darbo užmokestį pagal šį įstatymą, nustatoma 1 pakopą atitinkanti bazinė alga, jei neatsižvelgiama į šio teisės akto 28 straipsnio 1 dalyje nurodytus laikotarpius, kiek tai susiję su tarnautojais ar kariais, nepažeidžiant kitokios bazinės algos apskaičiavimo tvarkos, nustatytos 4 straipsnio ketvirtame sakinyje. <...>

(3) 1 pakopos bazinė alga kyla kas dvejus tarnybos metus, 2–4 pakopų – kas trejus metus, o 5–7 pakopų – kas ketverius. Laikotarpiais, kuriais nesuteikiama teisė gauti darbo užmokestį, pakopomis nekylama, nebent šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje nurodyta kitaip. <...>

(7) Jei darbo užmokesčio A sistemai priskirtas tarnautojas ilgą laiką labai gerai atlieka savo pareigas, jis kitai, aukštesnei, pagrindinio darbo užmokesčio pakopai („pasiekimų pakopa“) gali būti priskirtas anksčiau. <...>“

16 Šio įstatymo 28 straipsnyje „Laikotarpiai, kurie gali būti įskaičiuoti“ nustatyta:

„(1) Pirmą kartą darbuotoją priskiriant pakopai, kaip patirties laikotarpiai, kaip tai suprantama pagal 27 straipsnio 3 dalį, įskaičiuojami tokie ankstesni laikotarpiai:

1. laikotarpiai, atitinkantys lygiavertės pagrindinės profesinės veiklos laikotarpius dirbant valstybės tarnyboje (29 straipsnis) arba viešosios teisės reglamentuojamose religinėse organizacijose ar jų asociacijose, jei ši profesinė veikla nėra privaloma priimant į atitinkamą tarnybą <...>“

Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio reglamentavimas

17 Pagal 2011 m. birželio 29 d. Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio reformos įstatymą (*Gesetz zur Besoldungsneuregelung für das Land Berlin*, toliau – *Berliner Besoldungsneuregelungsgesetz*) Berlyno žemės tarnautojams, kurie jau buvo priimti į tarnybą 2011 m. rugpjūčio 1 d. (toliau – esamieji tarnautojai), taikomos kitos taisyklės nei po šios datos pradėjusiems eiti pareigas tarnautojams (toliau – naujieji tarnautojai).

– Regioniniai teisės aktai, susiję su naujųjų tarnautojų darbo užmokesčiu

- 18 Buvo priimta Berlyno žemei pritaikyta naujojo federalinių tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo redakcija. Šis įstatymas, pavadintas „Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu“ (*Bundesbesoldungsgesetz Berlin*, toliau – naujasis Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas), taikomas naujesiems tarnautojams. Pagrindinėse bylose reikšmingos šio įstatymo nuostatos iš esmės identiškos šio sprendimo 15 ir 16 punktuose išdėstytoms minėto naujojo federalinių tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo nuostatomis.

– Teisės aktai, susiję su esamųjų tarnautojų darbo užmokesčiu

- 19 2011 m. birželio 29 d. Įstatyme, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams (*Berliner Besoldungsüberleitungsgesetz*), apibrėžiama esamųjų tarnautojų perskyrimo tvarka ir jiems taikomos pereinamojo laikotarpio priemonės.
- 20 Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, 2 straipsnyje „Priskyrimas pakopoms ir tarpinėms pakopoms darbo užmokesčio A sistemos lygiuose“ nustatyta:

„(1) Pagal pirmiau nustatytą tvarką 2011 m. rugpjūčio 1 d. tarnautojai priskiriami pakopoms ar tarpinėms pakopoms, numatytiems [Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio reformos įstatymo] 3 priede, atsižvelgiant į 2011 m. liepos 31 d. užimtas pareigas ir bazinę algą, į kurią jie turėjo teisę 2011 m. rugpjūčio 1 d. pagal 2010 m. liepos 8 d. Įstatymą 2010/2011 dėl Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio ir senatvės pensijos koregavimo <...>

(2) Pagal 1 dalį tarnautojus priskiriant pakopai ar tarpinei pakopai pagrindinis darbo užmokestis turi būti suapvalintas iki didesnio vieneto. <...>“

- 21 Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, 3 straipsnyje „Tarnautojų, priskirtų darbo užmokesčio A sistemos pakopoms ar tarpinėms pakopoms, vėlesnis kilimas“ numatyta:

„(1) Priskyrimas pakopai, kaip numatyta [Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio reformos įstatymo] 3 priede, laikomas atskaitos tašku skaičiuojant patirties trukmę, reikalingą kilti taikant [naujojo Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo] 27 straipsnio 3 dalį. Kilimą į aukštesnę pakopą reglamentuoja [šio įstatymo] 27 straipsnio 3 dalis.

<...>“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 22 Skirtingų pagrindinių bylų, sujungtų Teisingumo Teisme, faktinės aplinkybės yra panašios, gal net tokios pačios. Jos gali būti apibendrintos taip, kaip nurodyta toliau.
- 23 T. Specht, J. Schombera, A. Wieland, U. Schönefeld, A. Wilke ir G. Schini buvo paskirti Berlyno žemės tarnautojais 1992–2003 m. R. Schmeel ir R. Schuster buvo paskirti nuolatiniais Vokietijos Federacinės Respublikos tarnautojais atitinkamai 1998 m. ir 1992 m. Jie visi buvo įdarbinti remiantis senuoju tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu, iš pradžių darbo užmokestis jiems buvo mokamas pagal šį įstatymą, vėliau jie buvo perskirti pagal naują darbo užmokesčio sistemą, kuri jiems atitinkamai buvo taikoma.

- 24 Ieškovai pagrindinėse bylose pateikė ikiteisminius skundus dėl jų algos apskaičiavimo būdo ir nurodė, kad atsižvelgiama į jų amžių – būtent dėl jo jie buvo diskriminuojami. Ieškovai pagrindinėse bylose, nepatenkinus jų skundų, kreipėsi į *Verwaltungsgericht Berlin* (Berlyno administracinis teismas).
- 25 T. Specht, J. Schombera, A. Wieland, U. Schönefeld, A. Wilke, G. Schini, R. Schmeel ir R. Schuster teigė, kad senasis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas pažeidė draudimą diskriminuoti dėl amžiaus, nustatytą AGG ir Direktyvoje 2000/78. Todėl jie reikalauja sumokėti atitinkamą skirtumą tarp darbo užmokesčio, kurį jie būtų gavę, jei būtų priskirti aukštesnei darbo užmokesčio pareigybių lygio pakopai, ir darbo užmokesčio, kurį jie iš tiesų gavo.
- 26 T. Specht, A. Wieland, U. Schönefeld ir A. Wilke tvirtino, kad, kiek tai susiję su perskyrimo tvarka, numatyta Įstatyme, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, ir toliau neteisėtai taikomas principas, kuris iki šiol vyravo tarnautojų darbo užmokesčio srityje, pagrįstas ne tarnyboje įgyta patirtimi, bet „referenciniu amžiumi“, nes šių tarnautojų perskyrimas buvo atliktas remiantis vien ankstesne bazine alga.
- 27 Todėl kiekvienoje pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto, ar šiose bylose nagrinėjami nacionalinės teisės aktai suderinami su Sąjungos teise, būtent su Direktyva 2000/78, tiek, kiek dėl šių teisės aktų gali kilti diskriminacija dėl amžiaus, draudžiama pagal šią direktyvą.
- 28 Šiomis aplinkybėmis *Verwaltungsgericht Berlin* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui bylose C-501/12, C-503/12 ir C-505/12 šiuos prejudicinius klausimus, kurie apima ir bylose C-502/12, C-504/12, C-506/12, C-540/12 ir C-541/12 pateiktus klausimus:

- „1. Ar Sąjungos pirminę ir (arba) antrinę teisę, šiuo atveju pirmiausia direktyvą [2000/78], kiek tai susiję su visišku nepateisinamos diskriminacijos dėl amžiaus draudimu, reikia aiškinti taip, kad toks draudimas taikomas ir nacionalinės teisės nuostatomis dėl federalinių žemių tarnautojų darbo užmokesčio <...>?
2. Jeigu atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas, ar iš tokio Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimo darytina išvada, kad nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią prasidėjus darbo santykiams tarnautojo bazinės algos dydis iš esmės priklauso nuo jo amžiaus ir vėliau didėja visų pirma dėl darbo santykių trukmės, reiškia tiesioginę ar netiesioginę diskriminaciją dėl amžiaus?
3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar toks Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimas prieštarauja tokios nacionalinės teisės nuostatos pateisinimui, kad teisės aktų leidėjo tikslas – atlyginti už profesinę patirtį?
4. Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pagal tokį Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimą galima, kol nenustatytos nediskriminacinės teisės normos dėl tarnautojų darbo užmokesčio, kitokia teisinė pasekmė nei darbo užmokesčio pagal aukščiausią diskriminuojamų asmenų darbo grupės pakopą sumokėjimas atgaline data?

Ar ši draudimo diskriminuoti pažeidimo teisinė pasekmė kyla iš pačios Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės, šiuo atveju pirmiausia iš direktyvos [2000/78], ar ši diskriminuojamo asmens teisė atsiranda vien taikant Sąjungos teisėje įtvirtintą valstybės narės atsakomybę, tenkančios už netinkamą Europos teisės nuostatų perkėlimą, principą?

5. Ar pagal tokį Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimą draudžiama nacionalinė priemonė, kuria teisei į sumos sumokėjimą (atgaline data) ar kompensaciją įgyti nustatyta sąlyga, kad ieškinį dėl šios teisės įgijimo tarnautojai turi pareikšti per palyginti trumpą terminą?

6. Jeigu į pirmuosius tris klausimus būtų atsakyta teigiamai, ar toks Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimas reiškia, jog dėl Įstatymo, kuriuo nustatoma pereinamojo laikotarpio sistema ir kuris apibrėžia tarnautojų perskyrimo pagal naują darbo užmokesčio tvarką – jame nustatyta, kad esamieji tarnautojai naujos sistemos pakopoms priskiriami atsižvelgiant tik į bazinės algos sumą, į kurią jie turėjo teisę pagal senąją (diskriminacinę) darbo užmokesčio sistemą perėjimo prie naujosios sistemos dieną, ir kad paskesnis kilimas pakopomis vyksta atsižvelgiant tik į patirties laikotarpius, įgytus išgaliojus minėtam įstatymui, nepaisant to, kokia yra visa tarnautojo įgyta patirtis, – ir toliau tęsiama (kol tarnautojas pasieks aukščiausią darbo užmokesčio pakopą) esama diskriminacija dėl amžiaus?
7. Jeigu ir į šeštąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar pagal tokį Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimą ši besitęsianti diskriminacija negali būti pateisinta teisės aktų leidėjo siekiu apsaugoti ne (tik) perėjimo prie naujos sistemos dieną [jau] esamųjų tarnautojų įgytas teises, bet (ir) jų lūkesčius, susijusius su pajamomis, kurios, atsižvelgiant į numatomą atitinkamos darbo užmokesčio grupės pakopą, jiems buvo užtikrintos pagal senąją sistemą?

Ar besitęsianti [esamųjų] tarnautojų diskriminacija gali būti pateisinta tuo, kad reguliavimo alternatyva (individualiai perskirti [esamuosius] tarnautojus atsižvelgiant į jų patirtį) būtų susijusi su gana didelėmis administracinėmis sąnaudomis?

8. Jei septintajame klausime nurodytą pateisinimą Teisingumo Teismas atmestų, ar pagal tokį Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės aiškinimą galima, kol nenustatytos nediskriminacinės teisės normos dėl tarnautojų darbo užmokesčio, įskaitant taikytinas [esamiesiems] tarnautojams, kitokia teisinė pasekmė nei darbo užmokesčio pagal aukščiausią [esamųjų] tarnautojų darbo užmokesčio grupės pakopą mokėjimas atgaline data ir ilgą laiką?

Ar ši draudimo diskriminuoti teisinė pasekmė kyla iš pačios Sąjungos pirminės ir (arba) antrinės teisės, šiuo atveju pirmiausia iš direktyvos [2000/78], ar ši diskriminuojamo asmens teisė atsiranda vien taikant Sąjungos teisėje įtvirtintą valstybės narės atsakomybę, tenkančios už netinkamą Sąjungos teisės nuostatų perkėlimą, principą?“

- 29 2012 m. gruodžio 3 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-501/12–C-506/12, C-540/12 ir C-541/12 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas bendras sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad tarnautojų alga patenka į šios direktyvos taikymo sritį.
- 31 Šis klausimas susijęs su Direktyvos 2000/78 materialine ir asmenine taikymo sritimi.
- 32 Kalbant apie šios direktyvos materialinę taikymo sritį, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas svarsto santykį tarp, pirma, šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies c punkto, pagal kurį, neviršijant Sąjungai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas, kiek tai susiję su įdarbinimu ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą, ir, antra, SESV 153 straipsnio 5 dalies, kurioje numatyta Sąjungos kompetencijos išimtis socialinės politikos srityje, pagal kurią Sąjunga negali kištis į šią, būtent darbo užmokesčio, sritį.

- 33 Tačiau Teisingumo Teismas nusprendė, kad šią išimtį reikia suprasti kaip apimančią priemones, suvienodinančias visas darbo užmokesčių sudarančias sudedamąsias dalis arba dalį jų ir (arba) jų lygį valstybėse narėse ar minimalaus atlyginimo įvedimą, o tai prilygtų tiesioginiam Sąjungos teisės kišimuisi nustatant jos teritorijoje darbo užmokesčių. Tačiau ji negali apimti visų tam tikrą ryšį su darbo užmokesčiu turinčių atvejų, nes dėl to kai kurios iš SESV 153 straipsnio 1 dalyje numatytų sričių prarastų didelę savo reikšmės dalį (Sprensimo *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, 124 ir 125 punktai ir Sprendimo *Bruno ir kt.*, C-395/08 ir C-396/08, EU:C:2010:329, 37 punktas).
- 34 Todėl reikia atskirti terminą „darbo užmokestis“, kaip tai suprantama pagal SESV 153 straipsnio 5 dalį, nuo to paties termino, esančio Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punkte. Iš tiesų šis terminas yra įdarbinimo sąlygų dalis ir, kaip teigė generalinis advokatas išvados 45 punkte, jis tiesiogiai nenustato darbo užmokesčio sumos.
- 35 Šiuo atveju kiekvieną Vokietijos valstybės tarnybos lygį ir pakopą atitinkančio darbo užmokesčio sumą nustato kompetentingos nacionalinės institucijos, o Sąjunga neturi jokios kompetencijos šiuo klausimu. Tačiau nacionalinės taisyklės, reglamentuojančios klasifikavimo šiuose lygiuose ir pakopose tvarką, neturėtų būti neįtrauktos į Direktyvos 2000/78 materialinę taikymo sritį.
- 36 Kalbant apie šios direktyvos asmeninę taikymo sritį pakanka priminti, kad jos 3 straipsnio 1 dalies c punkte aiškiai numatyta, kad, be kita ko, ji taikoma visiems asmenims valstybiniame sektoriuje.
- 37 Šiomis aplinkybėmis į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad tarnautojų darbo užmokesčio sąlygos patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 38 Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė, būtent Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį, reikia aiškinti taip, kad ji draudžia nacionalinę nuostatą, pagal kurią kiekvieno pareigybių lygio tarnautojo bazinės algos pakopa nustatoma pagal įdarbinamo tarnautojo amžių.
- 39 Pirmiausia reikia išsiaiškinti, ar senajame tarnautojų darbo užmokesčio įstatyme numatytas skirtingas požiūris dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu primintina, kad pagal šią nuostatą „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš jos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos. Jos 2 straipsnio 2 dalies a punkte patikslinama, kad taikant šio straipsnio 1 dalį tiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl bet kurios iš tos pačios direktyvos 1 straipsnyje nurodytų priežasčių su vienu asmeniu elgiamasi mažiau palankiai, nei panašioje situacijoje elgiamasi su kitu asmeniu.
- 40 Šioje byloje iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos matyti, kad pagal senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 ir 28 straipsnius „atskaitos amžius“, nustatomas pagal realų amžių, yra atskaitos kriterijus iš pradžių priskiriant tarnautojų bazinės algos skalės pakopai. Šis atskaitos amžius pradedamas skaičiuoti nuo mėnesio, kurį tarnautojui sukanka 21 metai, pirmos dienos. Atskaitos amžiaus atskaitos taškas skiriasi, atsižvelgiant į tai, kokie įskaičiuojami laikotarpiai po 31 metų amžiaus, nesuteikiantys teisės į tarnautojo darbo užmokesčių, t. y. pridedamas ketvirtadalis tokio laikotarpio iki 35 metų ir pusė paskesnio tokio laikotarpio. Tarnautojui ar kariui mokama bent pradinė lygio, kuriam jis priskirtas, bazinė alga. Vėliau pakopomis kylama atsižvelgiant į darbo stažą ir pasiekimus. Taigi, bazinė alga iš esmės didėja iki penktos pakopos kas dveji metai, vėliau iki devintos pakopos – kas treji metai, o nuo aukštesnių pakopų – kas ketveri metai. Tarnautojui, kuris ilgą laiką labai gerai atlieka savo pareigas, nustatyta kitos, laipteliu aukštesnės, pakopos bazinė alga gali būti pradėta mokėti anksčiau.

- 41 Taigi, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 straipsnyje numatytos kilimo pakopomis sistemos ir šio įstatymo 28 straipsnyje nustatytos atskaitos amžiaus skaičiavimo tvarkos bendro taikymo tikslas yra tai, kad, pavyzdžiui, nuolatinis federacinės valstybės ar Berlyno žemės tarnautojas, būdamas 21 metų, iš pradžių būtų priskirtas A11 lygio 1 pakopai, o valstybės tarnybą pradėdantis 23 metų asmuo būtų priskirtas šio lygio 2 pakopai.
- 42 Kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendimo *Hennigs ir Mai* 58 punkte (C-297/10 ir C-298/10, EU:C:2011:560), tokiu atveju dviejų tarnautojų, turinčių tokią pačią ar panašią profesinę patirtį, bet skirtingo amžiaus, kurie tą pačią dieną buvo įdarbinti priskiriant tam pačiam lygiui, gaunama bazinė alga bus skirtinga dėl jų amžiaus įdarbinimo momentu. Tai reiškia, kad šie du tarnautojai yra panašioje situacijoje ir kad vienas iš jų gauna mažesnę bazinę algą nei kitas.
- 43 Tai reiškia, kad senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 ir 28 straipsniuose numatytoje darbo užmokesčio sistemoje nustatytas skirtingas požiūris, tiesiogiai pagrįstas amžiaus kriterijumi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies a punktą.
- 44 Toliau reikia išnagrinėti, ar šis skirtingas požiūris gali būti pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalį.
- 45 Pirmoje šio straipsnio pastraipoje pažymima, kad valstybės narės gali numatyti, kad skirtingas požiūris dėl amžiaus nėra diskriminacija, jei pagal nacionalinę teisę jį objektyviai ir tinkamai pateisina teisėtas tikslas, įskaitant teisėtus užimtumo politikos, darbo rinkos ir profesinio mokymo tikslus, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.
- 46 Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad valstybės narės gali numatyti priemones, įtvirtinančias skirtingą požiūrį dėl amžiaus, kaip numatyta Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje. Jos turi didelę diskreciją pasirinkdamos ne tik tai, kaip bus siekiama nustatyto tikslo, be kita ko, socialinės ir užimtumo politikos srityje, bet ir tai, kaip bus apibrėžtos šiam tikslui pasiekti tinkamos priemonės (žr. Sprendimo *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, 68 punktą ir Sprendimo *Rosenblatt*, C-45/09, EU:C:2010:601, 41 punktą).
- 47 Vokietijos vyriausybės teigimu, skirtingas požiūris, konstatuotas šio sprendimo 43 punkte, pateisinamas tikslu standartiškai įvertinti už ankstesnę profesinę patirtį, užtikrinant vienodą administracinę praktiką.
- 48 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad tikslas atlyginti už darbuotojo įgytą patirtį, dėl kurios jis gali geriau atlikti savo darbą, paprastai yra teisėtas darbo užmokesčio politikos tikslas (Sprendimo *Hennigs ir Mai*, EU:C:2011:560, 72 punktą ir jame minėta teismo praktika).
- 49 Dar reikia patikrinti, remiantis pačios Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalies formuluote, ar, atsižvelgiant į didelę valstybėms narėms suteiktą diskreciją, apie kurią priminta šio sprendimo 46 punkte, priemonės, skirtos šiam tikslui pasiekti, yra tinkamos ir būtinos.
- 50 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pripažino, kad rėmimasis darbo stažo kriterijumi apskritai yra tinkamas šiam tikslui pasiekti, nes darbo stažas glaudžiai susijęs su profesine patirtimi. Nors pagrindinėse bylose nagrinėjama priemonė leidžia tarnautojui kilti savo lygio pakopomis didėjant amžiui, taigi ir tarnautojo darbo stažui, konstatuotina, kad įdarbinimo momentu tarnautojo, neturinčio jokios profesinės patirties, priskyrimas konkrečiam lygio konkrečiai pakopai pagrįstas tik jo amžiumi (Sprendimo *Hennigs ir Mai*, EU:C:2011:560, 74 ir 75 punktai).
- 51 Taigi, kaip Teisingumo Teismas konstatavo Sprendimo *Hennigs ir Mai* 77 punkte (EU:C:2011:560), tai reiškia, kad tokiu atveju įdarbinimo momentu tarnautojo priskyrimas bazinės algos pakopai atsižvelgiant į amžių viršija tai, kas būtina ir tinkama Vokietijos vyriausybės nurodytam teisėtam tikslui – atsižvelgti į profesinę patirtį, kurią įdarbinamas tarnautojas yra įgijęs – pasiekti.

52 Atsižvelgiant į tai, kas minėta, į pateiktus antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, pagal kurią įdarbinant kiekvieno pareigybių lygio tarnautojo bazinės algos pakopa nustatoma pagal tarnautojo amžių.

Dėl šeštojo ir septintojo klausimų

53 Šeštuoju ir septintuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriame nustatoma iki šio įstatymo priėmimo įdarbintų tarnautojų perskyrimo pagal naują darbo užmokesčio sistemą tvarka ir numatoma, kad, pirma, jų algos pakopa, kuriai jie nuo šiol priskirti, nustatoma tik remiantis bazinės algos suma, kurią jie gavo pagal seną darbo užmokesčio sistemą, nors ši sistema buvo pagrįsta diskriminacija dėl tarnautojo amžiaus, ir, antra, tolesnis kilimas pagal naują algos skalę nuo šiol nustatomas atsižvelgiant tik į profesinę patirtį, įgytą įsigaliojus šiam įstatymui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar šiuo įstatymu tęsiama diskriminacija dėl amžiaus ir prireikus – ar ją galima pateisinti tikslu apsaugoti įgytas teises ir teisėtus lūkesčius dėl darbo užmokesčio didėjimo.

54 Primintina, kaip matyti iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kad naujasis Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas ir Įstatymas, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, šioje žemėje pakeitė senąjį tarnautojų darbo užmokesčio įstatymą.

55 Pagal naujojo Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo nustatytą darbo užmokesčio sistemą daugiau nenumatoma nei amžiaus atkarpų, nei atskaitos amžiaus, tik numatomas naujų tarnautojų priskyrimas „patirties pakopai“ ir vėlesnis darbo užmokesčio didėjimas kylant iš pakopos į pakopą pagal atitinkamos algos skalę atsižvelgiant į tarnybos, vykdytos pagal nustatytus reikalavimus, laikotarpių trukmę.

56 Įstatyme, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, numatyta, kad kiekvienas esamasis tarnautojas perskiriamas į pakopą ar tarpinę pakopą atsižvelgiant į 2011 m. liepos 31 d. užimtas pareigas ir bazinę algą, į kurią jis turėjo teisę 2011 m. rugpjūčio 1 d. Jis priskiriamas pakopai ar tarpinei pakopai, kuri atitinka bazinės algos sumą, suapvalintą iki didesnio vieneto.

57 Kalbant apie klausimą, ar Įstatyme, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, nustatytas skirtingas požiūris dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 ir 2 dalis, iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad esamųjų tarnautojų priskyrimas tarpinei pakopai jiems užtikrina atskaitos algą, kurios suma lygi tai, kurią būtų gavę pagal senąjį tarnautojų darbo užmokesčio įstatymą. Tačiau alga, kuri buvo gaunama pagal senąjį įstatymą, iš esmės buvo sudaryta iš bazinės algos, įdarbinant apskaičiuotos vien pagal tarnautojo amžių. Kaip Teisingumo Teismas pažymėjo šio sprendimo 43 punkte, bazinės algos apskaičiavimo būdas yra tiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies a punktą.

58 Taigi, Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, numatytoje sistemoje nustačius, kad atskaitos alga pagrįsta esamojo tarnautojo ankščiau gautu darbo užmokesčiu, pagrįstu atskaitos amžiumi, tęsiama diskriminacinė situacija, kai tarnautojai gauna mažesnę darbo užmokesčių nei kiti tarnautojai, nors jie yra panašioje situacijoje, tik dėl amžiaus įdarbinimo momentu (pagal analogiją žr. Sprendimo *Hennigs ir Mai*, EU:C:2011:560, 84 punktą).

- 59 Šio skirtingo požiūrio gali toliau būti laikomasi ir taikant naująjį Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymą, nes galutinis esamųjų tarnautojų perskyrimas buvo atliktas atsižvelgiant į pakopą ar tarpinę pakopą, priskirtą kiekvienam tarnautojui (pagal analogiją žr. Sprendimo *Hennigs ir Mai*, EU:C:2011:560, 85 punktą).
- 60 Iš šių svarstymų matyti, kad taikant tiek Įstatymą, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, tiek naująjį Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymą kai kurie esamieji tarnautojai gauna mažesnę darbo užmokestį nei kiti, nors jų situacija panaši, vien dėl amžiaus įdarbinimo momentu, o tai yra tiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnį.
- 61 Toliau reikia išnagrinėti, ar šis skirtingas požiūris dėl amžiaus gali būti pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvos 2000/78 6 straipsnio 1 dalį.
- 62 Tam reikia atsižvelgiant į šio sprendimo 45 ir 46 punktuose nurodytus principus patikrinti, ar Įstatyme, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, taigi ir naujajame Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatyme, įtvirtintas skirtingas požiūris dėl amžiaus yra priemonė, kuria siekiama teisėto tikslo ir kuri yra tinkama ir būtina šiam tikslui pasiekti.
- 63 Tiek iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, tiek iš Vokietijos vyriausybės pastabų matyti, kad Įstatymu, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, siekiama tikslo apsaugoti įgytas teises ir teisėtus lūkesčius, susijusius su būsimais darbo užmokesčio pokyčiais. Vokietijos vyriausybė teigia, kad, be kita ko, dalyvavimo procedūroje, susijusioje su Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio reformos įstatymo priėmimu, profesinės sąjungos reikalavo išsaugoti turimas teises ir priimti papildomas nuostatas, skirtas jų išlaikymui užtikrinti. Šios vyriausybės teigimu, įstatymo projektas, kuriame nebūtų numatytas šių teisių išlaikymas, būtų sulaukęs profesinių sąjungų pasipriešinimo, o tai labai pakenktų jo priėmimui.
- 64 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad tam tikros kategorijos asmenų įgytų teisių apsauga yra privalomasis bendrojo intereso pagrindas (Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-456/05, EU:C:2007:755, 63 punktą ir Sprendimo *Hennigs ir Mai*, EU:C:2011:560, 90 punktą).
- 65 Toliau, kalbant apie Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, tinkamą pobūdį, svarbu priminti, kad, pirma, Vokietijos vyriausybė teigė, jog senasis tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas daugumai esamųjų tarnautojų, atsižvelgiant į tuo metu tipišką karjeros kelią, buvo palankesnis nei naujasis Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymas. Todėl, perskyrus esamuosius tarnautojus tiesiogiai pagal šiame įstatyme numatytą sistemą, nemažai jų daliai alga sumažėjo bent viena pakopa, t. y. atsižvelgiant į laipsnį 80–150 eurų.
- 66 Kita vertus, kaip matyti iš Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, 2 straipsnio 2 dalies, esamieji tarnautojai buvo perskirti į pakopą, atitinkančią ankstesnės bazinės algos sumą, suapvalintą iki didesnio vieneto.
- 67 Šiomis sąlygomis reikia konstatuoti, kad ankstesnio darbo užmokesčio išlaikymas ir todėl tolesnis sistemos, kuria nustatytas skirtingas požiūris dėl amžiaus, taikymas leido išvengti darbo užmokesčio praradimo ir, kaip matyti būtent iš šio sprendimo 63 punkto, lėmė tai, kad nacionalinis įstatymų leidėjas galėjo įgyvendinti perėjimą nuo senuoju tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu nustatytos sistemos prie naujuoju Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu nustatytos sistemos.
- 68 Atrodo, kad toks įstatymas, kaip Įstatymas, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, leidžia pasiekti užsibrėžtą tikslą užtikrinti turimų teisių išlaikymą.

- 69 Galiausiai reikia patikrinti, ar šis įstatymas neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti.
- 70 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu teigia, kad būtų buvę pageidautina atgaline data visiems esamiesiems tarnautojams taikyti naują klasifikacijos sistemą arba jiems taikyti pereinamojo laikotarpio sistemą, kas užtikrintų jau esamiems tarnautojams ankstesnį darbo užmokesčio lygį tol, kol jie įgis patirties, pagal naują darbo užmokesčio sistemą reikalingos norint pretenduoti į didesnę darbo užmokestį.
- 71 Norint nustatyti, ar įstatymas, kaip antai Įstatymas, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, viršija tai, kas būtina nustatytam tikslui pasiekti, ši įstatymą reikia vertinti atsižvelgiant į esamą kontekstą, su kuriuo jis susijęs, ir į žalą, kurią jis gali padaryti asmenims, kuriems taikomas (Sprendimo *HK Danmark*, C-335/11 ir C-337/11, EU:C:2013:222, 89 punktą).
- 72 Pirma, kalbant apie kontekstą, susijusį su Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, priėmimu, primintina, kad iš prašymų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo matyti, jog kompetentingas nacionalinis įstatymų leidėjas, prieš paskelbiant Sprendimą *Hennigs ir Mai* (EU:C:2011:560), panaikino senąjį tarnautojų darbo užmokesčio įstatymą ir galiausiai panaikino diskriminaciją dėl amžiaus, su kuria šis įstatymas buvo susijęs, taip pat įgyvendino federacinių ir Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio sistemos reformą.
- 73 Šiame kontekste buvo priimtas Įstatymas, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, kuriame numatyta, kaip nurodyta jo pavadinime, pereinamoji nukrypti leidžianti nuostata, taikoma esamiesiems tarnautojams. Šių tarnautojų perskyrimas priskiriant pakopoms ar tarpinėms pakopoms buvo atliktas nedelsiant, o po galutinio perskyrimo, remiantis naujuoju Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu, jų algų didėjimas priklauso tik nuo šiame įstatyme nustatytų kriterijų, t. y. profesinės patirties ir pasiekimų, tai reiškia, kad jų amžius daugiau nebesvarbus.
- 74 Vokietijos vyriausybė pažymi, kad ši reforma neturėjo sumažinti pajamų lygio ar būsimų pajamų per visą esamųjų tarnautojų karjerą. Ši reforma, įvykdyta didelio Berlyno žemės išsiskolinimo kontekste ir nacionaliniu lygmeniu bendrai stengiantis konsoliduoti biudžetą, turėjo būti įgyvendinta nedidelėmis išlaidomis. Be to, dėl didelio perskirtų tarnautojų skaičiaus perėjimas prie naujos sistemos turėjo vykti per daug nenaudojant administracinių priemonių, t. y. kiek įmanoma nenagrinėjant konkrečių atvejų.
- 75 Vokietijos vyriausybė šiuo klausimu teigė, jog būtų reikėję išnagrinėti daugiau nei 65 000 individualių atvejų, kad būtų nustatyta tinkama „patirties pakopa“ taikant naujojo Berlyno žemės tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 ir 28 straipsnius, vėliau skaičiuoti, ar perskyrimas buvo palankesnis ar ne, palyginti su perskyrimu remiantis Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, nuostatomis. Toks tyrimas truktų apie 360 000 valandų.
- 76 Ši vyriausybė priduria, kad nebebuvo įmanoma santykinai dideliame perskirtinų tarnautojų skaičiui *a posteriori* ir individualiai nustatyti iki jų įdarbinimo buvusių laikotarpių, kuriais jie galėtų naudingai remtis. Todėl prireikus būtų reikėję arba visiškai neįtraukti tokių laikotarpių, arba juos pripažinti be įrodymų, taip, atsižvelgiant į atvejį, atitinkami tarnautojai nustatytu būdu būtų nubauti ar įgauti pranašumą. Toks rezultatas sukeltų savavališkų, todėl nepriimtinių pasekmių.
- 77 Primintina, kad pateisinimai, susiję su finansinės naštos augimu ir galimais administraciniais sunkumais, neturėtų pateisinti išipareigojimų, kylančių iš draudimo diskriminuoti dėl amžiaus, nustatyto Direktyvos 2000/78 2 straipsnyje, nevykdymo (pagal analogiją žr. Sprendimo *Erny*, C-172/11, EU:C:2012:399, 48 punktą).

- 78 Tačiau neturėtų būti reikalaujama nagrinėti kiekvieno konkretaus atvejo, siekiant nustatyti *a posteriori* ir individualiai ankstesnius patirties laikotarpius, nes atitinkamos sistemos administravimas turi būti techniškai ir ekonomiškai patvarus (pagal analogiją žr. Sprendimo *Dansk Jurist- og Økonomforbund*, C-546/11, EU:C:2013:603, 70 punktą).
- 79 Šis svarstymas svarbus atsižvelgiant į ypač didelį tarnautojų skaičių, atitinkamų laikotarpių trukmę, atitinkamos karjeros įvairovę ir į sunkumus nustatant ankstesnius veiklos laikotarpius, kuriais šie tarnautojai naudingai galėtų remtis. Todėl galima sutikti, kad kiekvieno esamojo tarnautojo individualaus atvejo nagrinėjimo metodas būtų per daug sudėtingas ir keltų riziką suklysti.
- 80 Šiomis aplinkybėmis galima daryti išvadą, kad nacionalinis įstatymų leidėjas neviršijo savo įgaliojimų ribos nusprendęs, kad nei realu, nei pageidautina atgaline data visiems esamiesiems tarnautojams taikyti naują klasifikacijos sistemą arba jiems taikyti pereinamojo laikotarpio sistemą, kas jau esamiems tarnautojams užtikrintų darbo užmokesčio lygį tol, kol jie įgis patirties, pagal naują darbo užmokesčio sistemą reikalingos norint pretenduoti į didesnę darbo užmokesčių.
- 81 Antra, kalbant apie žalą, kurią įstatymas, kaip antai Įstatymas, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, galėtų padaryti asmenims, kuriems jis taikomas, reikia konstatuoti, kad, atsižvelgiant į tai, kas matyti iš šio sprendimo 75 ir 76 punktų, ir į tinkamos atskaitos sistemos, kuri leistų palyginti tarnautojus, kuriems nauja sistema yra palanki ir kuriems nepalanki, nebuvimą, šią žalą ypač sunku nustatyti.
- 82 Be to, Teisingumo Teisme buvo tvirtinama, kad darbo užmokesčio skirtumas atsirado dėl amžiaus ribojimo įdarbinant, kuris būdingas Vokietijos valstybės tarnybos teisei. Iš Vokietijos vyriausybės pastabų matyti, kad, kiek tai susiję su pagrindinėmis bylomis, taikoma 35 metų amžiaus riba, todėl galimi darbo užmokesčio skirtumai negalėjo būti tokie dideli kaip skirtumas tarp pirmos ir paskutinės lygio pakopos.
- 83 Be to, nors iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Įstatymo, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams, poveikis yra toks, jog darbo užmokesčio skirtumas išlieka beveik vienodas iki tol, kol esamieji tarnautojai pasieks aukščiausią savo lygio pakopą, šiuose sprendimuose nėra tikslesnių ar konkretesnių įrodymų šiuo klausimu. Vokietijos vyriausybė savo ruožtu nurodė du mechanizmus, kaip ji teigia, galinčius sumažinti ar net panaikinti algos skirtumą, atsiradusį priskyrus tarnautojus skirtingoms pakopoms dėl jų amžiaus. Šios vyriausybės teigimu, sumažinus pakopų skaičių ir perskyrus tarnautojus į pakopas, atitinkančias jų ankstesnės bazinės algos sumas, suapvalintas iki didesnio vieneto, per kelerius metus sumažėtų ar kai kuriais atvejais visai išnyktų darbo užmokesčio skirtumas.
- 84 Atsižvelgiant į sprendimuose dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui pateiktoje medžiagoje esančius įrodymus, tokios galimybės atmesti negalima.
- 85 Šiomis aplinkybėmis neatrodo, kad nacionalinis įstatymų leidėjas būtų viršijęs tai, kas būtina tikslui pasiekti, priimdamas nukrypti leidžiančias pereinamojo laikotarpio priemones, kurios buvo įgyvendintos Įstatymu, kuriame nustatoma pereinamojo laikotarpio darbo užmokesčio sistema Berlyno žemės tarnautojams.
- 86 Todėl į šeštąjį ir septintąjį klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad jais nedraudžiamas nacionalinės teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriame nustatoma iki šio įstatymo priėmimo įdarbintų tarnautojų perskyrimo pagal naują darbo užmokesčio sistemą tvarka ir numatoma, kad, pirma, jų algos pakopa, kuriai jie nuo šiol priskirti, nustatoma tik remiantis bazinės algos suma, kurią jie gavo pagal seną darbo užmokesčio sistemą, nors ši sistema buvo pagrįsta diskriminacija dėl tarnautojo amžiaus, ir, antra, tolesnis kilimas pagal naują algos skalę nuo šiol nustatomas atsižvelgiant tik į profesinę patirtį, įgytą įsigaliojus šiam įstatymui.

Dėl ketvirtąjį klausimo

- 87 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, kokių turėtų kilti teisinių pasekmių, jei senuoju tarnautojų darbo užmokesčio įstatymu būtų pažeistas nediskriminavimo dėl amžiaus principas. Šis teismas nori žinoti, ar šios pasekmės kyla iš Direktyvos 2000/78 ar teismo praktikos, nustatytos Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428), ir ar pastaruoju atveju Vokietijos Federacinės Respublikos atsakomybės atsiradimo sąlygos įvykdytos. Šis teismas konkrečiai klausia, ar aplinkybėmis, panašiomis į pagrindinių bylų, pagal Sąjungos teisę, būtent Direktyvos 2000/78 17 straipsnį, reikalaujama diskriminuojamiems tarnautojams atgaline data suteikti sumą, atitinkančią skirtumą tarp realiai gauto darbo užmokesčio ir darbo užmokesčio, atitinkančio jų lygio aukščiausią pakopą.
- 88 Pirmiausia svarbu priminti nacionalinės teisės tinkamo aiškinimo pareigą, kuria reikalaujama, kad nacionaliniai teismai pagal savo kompetenciją visus veiksmus atliktų atsižvelgdami į visą vidaus teisės sistemą ir taikydami joje pripažintus aiškinimo metodus, kad būtų užtikrintas visiškas Direktyvos 2000/78 veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Lopes Da Silva Jorge*, C-42/11, EU:C:2012:517, 56 punktą).
- 89 Jei neįmanoma nacionalinės teisės aktų aiškinti ir taikyti taip, kad atitiktų šios direktyvos reikalavimus, taip pat primintina, kad pagal Sąjungos teisės viršenybės principą, kuris galioja ir nediskriminavimo dėl amžiaus principo atveju, Sąjungos teisei prieštaraujantis nacionalinės teisės aktas, kuris patenka į jos taikymo sritį, turi būti netaikomas (žr. Sprendimo *Kücükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 54 punktą ir nurodytą teismų praktiką).
- 90 Tačiau šiuose teismo, pateikusių prašymą priimti prejudicinį sprendimą, sprendimuose nurodyta, kad jam atrodo, jog senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 ir 28 straipsniai negali būti aiškinami kaip atitinkantys Sąjungos teisę.
- 91 Be to, šis teismas konstatavo, kad taikydamas Vokietijos teisėje pripažintus aiškinimo metodus jis negali užpildyti tuštumos, kurią sukūrė nediskriminavimo principui prieštaraujančių nacionalinių nuostatų netaikymas. Šis teismas taip pat teigia, kad skirtingai nei situacijoje byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas *Hennigs ir Mai* (EU:C:2011:560), Vokietijos teisė, taikytina pagrindinėse bylose, neleidžia suteikti diskriminuojamiems tarnautojams teisės į skirtumo tarp jų algos ir tarnautojų, kurie dėl savo amžiaus buvo priskirti aukštesnei pakopai, algos išmokėjimą.
- 92 Be to, taip pat neįmanoma atgaline data perskirti vyresnių darbuotojų į žemesnę pakopą dėl svarstymų, susijusių su teisėtų lūkesčių ir įgytų teisių apsauga.
- 93 Tačiau, remdamasis Sprendimu *Terhoeve* (C-18/95, EU:C:1999:22, 57 punktas) ir Sprendimu *Landtová* (C-399/09, EU:C:2011:415, 51 punktas), šis teismas klausia, ar kadangi buvo nustatyta Sąjungos teisei prieštaraujanti diskriminacija, kol nėra priimtos vienodą požiūrį atkuriančios priemonės, lygybės principo laikymasis gali būti užtikrintas tik neprivilegijuotai kategorijai priklausantiems asmenims suteikiant tas pačias privilegijas kaip ir priklausantiems privilegijuotai kategorijai.
- 94 Pirmiausia primintina, kad nacionalinis teismas turi nustatyti išvados, kad teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėse bylose, neatitinka Direktyvos 2000/78, teises pasekmes.
- 95 Antra, kalbant apie Sprendimą *Terhoeve* (EU:C:1999:22) ir Sprendimą *Landtová* (EU:C:2011:415), pažymėtina, kad Teisingumo Teismas iš esmės nusprendė, kad kai nacionalinėje teisėje pažeidžiant Sąjungos teisę numatomas skirtingas požiūris į kelias asmenų grupes, kol nėra priimtos vienodą požiūrį atkuriančios priemonės, lygybės principo laikymasis gali būti užtikrintas tik neprivilegijuotai kategorijai priklausantiems asmenims suteikiant tas pačias privilegijas kaip ir priklausantiems

privilegijuotai kategorijai. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad šiuose sprendimuose privilegijuotai grupei priklausantiems asmenims taikoma sistema, siekiant teisingai taikyti Sąjungos teisę, lieka viena tinkama atskaitos sistema.

- 96 Reikia pripažinti, kad šis sprendimas gali būti taikomas tik jei yra tinkama atskaitos sistema. Tačiau reikia konstatuoti, kad ji neegzistuoja pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisės aktų atveju, kai neįmanoma nustatyti privilegijuotų tarnautojų kategorijos. Iš tiesų, senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo 27 ir 28 straipsniai taikomi visiems įdarbinamiems tarnautojams ir, kaip matyti iš šio sprendimo 42 punkto, iš jo kylantys diskriminaciniai aspektai potencialiai taikomi visiems tarnautojams.
- 97 Iš to matyti, kad šio sprendimo 93 ir 95 punktuose minėta teismo praktika negali būti taikoma bylose, kurias nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 98 Trečia, primintina, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką valstybės atsakomybės už privatiems asmenims padarytą žalą, kai ši valstybė pažeidžia Sąjungos teisę, principas yra būdingas sutarčių, kuriomis ji grindžiama, sistemai (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Francovich ir kt.*, EU:C:1991:428, 35 punktą; Sprendimo *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 31 punktą ir Sprendimo *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, C-118/08, EU:C:2010:39, 29 punktą).
- 99 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad nukentėję privatūs asmenys turi teisę į žalos atlyginimą, jei įvykdytos trys sąlygos: pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, jos pažeidimas yra pakankamai rimtas ir yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp to pažeidimo ir asmenų patirtos žalos (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, EU:C:2010:39, 30 punktą).
- 100 Sąlygas, leidžiančias nustatyti valstybių narių atsakomybę už žalą, dėl Sąjungos teisės pažeidimų padarytą privatiems asmenims, turi taikyti nacionaliniai teismai, laikydamiesi Teisingumo Teismo pateiktų šio taikymo gairių (žr. Sprendimo *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, EU:C:2006:774, 210 punktą ir nurodytą teismų praktiką).
- 101 Dėl pirmosios sąlygos pakanka konstatuoti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalimi kartu su jos 1 straipsniu bendrai ir nedviprasmiškai draudžiama tiesioginė ar netiesioginė, objektyviai nepateisinta diskriminacija, susijusi su įdarbinimu ir darbu, be kita ko, dėl amžiaus. Šios nuostatos tikslas suteikti asmenims teises, kuriomis jie galėtų remtis prieš valstybes nares.
- 102 Dėl antrosios sąlygos Teisingumo Teismas jau pažymėjo, kad pakankamai akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas yra tuomet, kai valstybė narė akivaizdžiai ir šiurkščiai nesilaiko nustatytų diskrecijos ribų, šiuo atžvilgiu reikia atsižvelgti į tokius elementus, kaip pažeistos normos aiškumo ir tikslumo laipsnis ir į diskrecijos, kurią nacionalinės valdžios institucijoms suteikia pažeista norma, apimtį (Sprendimo *Synthon*, C-452/06, EU:C:2008:565, 37 punktą ir nurodytą teismų praktiką). Taigi valstybės narės diskrecija yra svarbus kriterijus įrodinėjant, ar padarytas pakankamai akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas (Sprendimo *Robins ir kt.*, C-278/05, EU:C:2007:56, 72 punktą).
- 103 Šiuo atveju nacionalinis teismas, vertindamas, ar atitinkamos valstybės narės padarytas Direktyvos 2000/78 2 straipsnio pažeidimas yra pakankamai akivaizdus, turi atsižvelgti į faktą, kad šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa valstybėms narėms suteikiama laisvė nustatyti priemones, įtvirtinančias skirtingą požiūrį tiesiogiai dėl amžiaus, taigi didelė diskrecija pasirenkant ne tik tai, kaip bus siekiama nustatyto tikslo, be kita ko, socialinės ir užimtumo politikos srityje, bet ir tai, kaip bus apibrėžtos šiam tikslui pasiekti tinkamos priemonės.

- 104 Reikia konstatuoti, kad pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalį ir 6 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms tenkančios pareigos pobūdis ir apimtis nacionalinio teisės akto, kaip antai senojo tarnautojų darbo užmokesčio įstatymo, atžvilgiu buvo paaiškinti ir apibrėžti paskelbus Sprendimą *Hennigs ir Mai* (EU:C:2011:560).
- 105 Šiuo klausimu svarbu priminti, kad Sąjungos teisės normos išaiškinimas, kurį pateikia Teisingumo Teismas nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, paaiškina ir patikslina šios normos prasmę ir turinį, kaip ji turi ar turėjo būti suprantama ir taikoma nuo jos įsigaliojimo momento (šiuo klausimu žr., be kita ko, Sprendimo *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 58 punktą), tačiau nacionalinis teismas turi įvertinti, ar pareigos, kuri tenka valstybėms narėms pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 2 dalį, pobūdį ir apimtį teisės aktų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėse bylose, atžvilgiu galima laikyti aiškiais ir tiksliais tik nuo Sprendimo *Hennigs ir Mai* (EU:C:2011:560), t. y. 2011 m. rugsėjo 8 d. (pagal analogiją žr. Sprendimo *Hogan ir kt.*, C-398/11, EU:C:2013:272, 51 ir 52 punktus).
- 106 Dėl trečiosios valstybės atsakomybės dėl Sąjungos teisės pažeidimo sąlygos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, egzistuoja tiesioginis priežastinis ryšys tarp šio pažeidimo ir žalos, kurią gali patirti ieškovai pagrindinėse bylose.
- 107 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar visos Teisingumo Teismo praktikoje nustatytos sąlygos yra įvykdytos tam, kad Vokietijos Federacinė Respublika būtų atsakinga.
- 108 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, į pateiktą ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip:
- tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėse bylose, pagal Sąjungos teisę, būtent Direktyvos 2000/78 17 straipsnį, nereikalaujama diskriminuojamiems tarnautojams atgaline data išmokėti sumos, atitinkančios skirtumą tarp realiai gauto darbo užmokesčio ir darbo užmokesčio, atitinkančio jų lygio aukščiausią pakopą,
  - prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar visos Teisingumo Teismo praktikoje nustatytos sąlygos yra įvykdytos, kad kiltų Vokietijos Federacinės Respublikos atsakomybė.

Dėl aštuntojo klausimo

- 109 Atsižvelgiant į atsakymą į šeštąjį ir septintąjį klausimus, į aštuntąjį klausimą atsakyti nereikia.

Dėl penktojo klausimo

- 110 Pateikdamas penktąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar pagal Sąjungos teisę draudžiama nacionalinė taisyklė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, pagal kurią tarnautojas privalo pasinaudoti teise į pinigines išmokas, kuri tiesiogiai nekyla iš įstatymo, per palyginti trumpą terminą, t. y. iki einamųjų finansinių metų pabaigos.
- 111 Kaip teigė generalinis advokatas išvados 111 punkte, Direktyvos 2000/78 9 straipsnyje numatyta, kad, pirma, valstybės narės užtikrina, jog visiems asmenims, manantiems, kad nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, būtų prieinamos teismo ir (arba) administracinės procedūros, kuriomis siekiama, kad būtų vykdomos šioje direktyvoje nustatytos pareigos, ir, antra, šiomis valstybių narių pareigomis neturi būti pažeidžiamos nacionalinės teisės nuostatos dėl terminų ieškiniams,

susijusiems su minėtu principu, pareikšti. Iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad klausimo dėl terminų, per kuriuos turi būti pradėta procedūra dėl pareigų, kylančių iš minėtos direktyvos, vykdymo, Sąjungos teisė nereglamentuoja.

- 112 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, nesant Sąjungos teisės aktų atitinkamoje srityje, procesines taisykles, užtikrinančias teisės subjektams Sąjungos teisės suteikiamų teisių apsaugą, vadovaujantis valstybių narių procesinės autonomijos principu, turi nustatyti kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistema, tačiau su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei tos, kurios taikomos panašioms vidaus teisės situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų Sąjungos teisinės sistemos suteiktų teisių įgyvendinimas netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (žr., be kita ko, Sprendimo *Meilicke ir kt.*, C-262/09, EU:C:2011:438, 55 punktą ir Sprendimo *Pelati*, C-603/10, EU:C:2012:639, 23 punktą).
- 113 Kalbant apie lygiavertiškumo principą primintina, kad, kiek tai susiję su pagrindinėmis bylomis, Teisingumo Teismas neturi jokių įrodymų, leidžiančių abejoti, kad taisyklė, kaip antai nagrinėjama šiose bylose, šį principą atitinka.
- 114 Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas yra pripažinęs, jog tai, kad teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek mokesčių mokėtoją, tiek atitinkamą administratorių, sumetimais nustatomi protingi senaties terminai ieškiniui pareikšti, atitinka Sąjungos teisę. Iš tiesų dėl tokių naikinamųjų terminų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytomis teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (Sprendimo *Meilicke ir kt.*, EU:C:2011:438, 56 punktas ir nurodyta teismų praktika).
- 115 Iš to, kas minėta, išplaukia, kad į penktąjį klausimą reikia atsakyti taip: pagal Sąjungos teisę nedraudžiama nacionalinė taisyklė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, pagal kurią tarnautojas privalo pasinaudoti teise į pinigines išmokas, kuri tiesiogiai nekyla iš įstatymo, per palyginti trumpą terminą, t. y. iki einamųjų finansinių metų pabaigos, jei ši taisyklė nepažeidžia nei lygiavertiškumo, nei veiksmingumo principo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šios sąlygos įvykdytos pagrindinėse bylose.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 116 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 3 straipsnio 1 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad tarnautojų darbo užmokesčio sąlygos patenka į šios direktyvos taikymo sritį.
2. Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal juos draudžiama nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, pagal kurią kiekvieno pareigybių lygio tarnautojo bazinės algos pakopa įdarbinant nustatoma pagal tarnautojo amžių.
3. Direktyvos 2000/78 2 straipsnį ir 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad jais nedraudžiamas nacionalinės teisės aktas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriame nustatoma iki šio įstatymo priėmimo įdarbintų tarnautojų perskyrimo pagal naują darbo užmokesčio sistemą tvarka ir numatoma, kad, pirma, jų algos pakopa, kuriai jie nuo

šiol priskirti, nustatoma remiantis tik bazinės algos suma, kurią jie gavo pagal seną darbo užmokesčio sistemą, nors ši sistema buvo pagrįsta diskriminacija dėl tarnautojo amžiaus, ir, antra, tolesnis kilimas pagal naują algos skalę nuo šiol nustatomas atsižvelgiant tik į profesinę patirtį, įgytą įsigaliojus šiam įstatymui.

4. Tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėse bylose, pagal Sąjungos teisę, būtent Direktyvos 2000/78 17 straipsnį, nereikalaujama diskriminuojamiems tarnautojams atgaline data išmokėti sumos, atitinkančios skirtumą tarp realiai gauto darbo užmokesčio ir darbo užmokesčio, atitinkančio jų lygio aukščiausią pakopą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar visos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje nustatytos sąlygos yra įvykdytos, kad kiltų Vokietijos Federacinės Respublikos atsakomybė.

5. Pagal Sąjungos teisę nedraudžiama nacionalinė taisyklė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėse bylose, pagal kurią tarnautojas privalo pasinaudoti teise į pinigines išmokas, kuri tiesiogiai nekyla iš įstatymo, per palyginti trumpą terminą, t. y. iki einamųjų finansinių metų pabaigos, jei ši taisyklė nepažeidžia nei lygiavertiškumo, nei veiksmingumo principo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar šios sąlygos įvykdytos pagrindinėse bylose.

Parašai.